

66/08, 110/08 и 79/15) и члана 43. ст. 1. и 6. Закона о Влади Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 118/08), Влада Републике Српске, на 105. сједници, одржаној 13.2.2025. године, д о н о с и

Р Ј Е Ш Е Њ Е О ДОПУНИ РЈЕШЕЊА

1. У Рјешењу број: 04/1-012-3631/24, од 22.11.2024. године ("Службени гласник Републике Српске", број 105/24), у тачки 1. Рјешења последице алинеје 1. додаје се нова алинеја, која гласи:

"к.ч. број: 1700/2, 'Подбара', ливада 1. класе, у површини од 258 м², уписана у Л.н. број: 233, КО Бијељани, посјед: Ивковић (Радослав) Мишо са 1/2 дијела и Ивковић (Радослав) Зоран са 1/2 дијела, што по старом премјеру одговара к.ч. број: 576/4, уписаној у зк. ул. број: 177, КО Бијељани, сувласништво: Ивковић (Радован) Илија са 1/3 дијела, Ивковић (Радована) Милан са 1/3 дијела и Ивковић (Радована) Славко са 1/3 дијела, за коју је у поступку утврђено да је стварно сувласништво Ивковић (Радослава) Зорана са 1/2 дијела и Ивковић (Радослава) Миша са 1/2 дијела".

2. Ово рјешење ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 04/1-012-2-493/25
13. фебруара 2025. године
Бањалука

Предсједник
Владе,
Радован Вишковић, с.р.

362

На основу члана 30. став 4. Закона о сточарству ("Службени гласник Републике Српске", бр. 44/15 и 63/21) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", бр. 115/18, 111/21, 15/22, 56/22, 132/22 и 90/23), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде д о н о с и

ПРОГРАМ

УЗГОЈА ЛИПИЦАНЕРСКЕ РАСЕ КОЊА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ ЗА ПЕРИОД 2025-2029. ГОДИНЕ

1. УВОД

Програм узгоја липицанерске расе коња у Републици Српској за период 2025-2029. године (у даљем тексту: програм узгоја) је скуп зоотехничких, селекцијских и осталих метода и поступака који имају за циљ унапређење узгоја липицанерске расе коња у Републици Српској и има велику важност како за Јавну установу Ергела "Вучијак" (у даљем тексту: Ергела "Вучијак") и Удружење узгајивача липицанера Републике Српске тако и за друге узгајиваче, коњичке клубове, те стручњаке из области ове гране сточарства. Програмом узгоја спроводе се све мјере које подразумевају очување, развој и унапређење генетичке основе липицанерске расе коња у Републици Српској користећи узгојне методе и поступке који разврставају матичне животиње у класне разреде и матичне књиге.

Циљ програма узгоја је узгој липицанерских коња у складу са описом расе настале у Међународном липицанерском удружењу (енгл. Lipizzan International Federation - LIF).

Програм узгоја одређује популације коња липицанерске расе на којима се спроводи, узгојни циљ, селекцијске методе, учеснике спровођења програма узгоја и њихове међусобне односе. Узгојни рад и остале активности усклађене су са прописима који обавезују све учеснике који учествују у спровођењу програма узгоја. Основ за израду и спровођење програма узгоја је Закон о сточарству ("Службени гласник Републике Српске", бр. 44/15 и 63/21) и прописи донесени на основу овог закона.

Програм узгоја липицанерске расе коња у Републици Српској за период од пет година доноси Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: Министарство).

2. ЗНАЧАЈ УЗГОЈА ЛИПИЦАНЕРА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

2.1. Поријекло расе

Липицанерска раса, као једна од најстаријих и најпознатијих раса коња у Европи, резултат је дуготрајне и системске селекције. Липицанере је почео да узгаја аустријски надвојвода Карло 1580. године, припуштајући крашке кобиле под приплодне шпанске пастуве. Раса је добила име по Ергели "Липица" у данашњој Републици Словенији, гдје су се коњи узгајали за аустријски двор све до 1918. године. На стварање липицанера велики утицај имала је Шпанска школа јахања у Бечу, гдје је 1735. године липицанерска раса коња први пут коришћена за потребе двора у високој школи дресурног јахања. Од оснивања, у школи су коришћени шпанско-андалузијски пастуви, а постепено су увођени пастуви липицанерске расе који су у потпуности замијенили шпанске коње. У геному данашњег липицанера има гена крашких, шпанских, арапских, њемачких, данских, италијанских и кладрупских коња. Када су у питању државне ергеле на којима се узгајају липицанери, оне данас постоје још у Аустрији (Piber), Мађарској (Szilvasvarad), Словенији (Lipica), Словачкој (Topolcianky), Италији (Monterotondo), Румунији (Vecleane, Samba de Jos), Хрватској (Липик и Ђаково), Републици Српској (Вучијак) и Србији (Карађорђево).

2.2. Поријекло расе у Републици Српској

Систематски приступ узгоја коња липицанерске расе на нашем подручју почиње са оснивањем Ергеле "Вучијак" у Прњавору 1946. године. Ергела је основана декретом тадашњег министарства одбране. Име је добила по оближњем узвишењу Вучијак. Поријекло приплонних грла која су набављена за потребе Ергеле било је са ергела "Липик" и "Ђаково" из Републике Хрватске. Послије је један дио грла дошао из Ергеле "Липица" на којој је ова раса и настала. Ергела "Вучијак" је у то вријеме била под ингеренцијом Југословенске народне армије. Узгојни циљ Ергеле "Вучијак" је био оплемењивање постојеће популације коња, те стварање коња мањег оквира погодног за рад. Са радом Ергеле и повећањем броја коња на њој, коњи су почели да се продају околним домаћинствима, гдје су убрзо добро прихваћени због елегантност изгледа и изузетних радних способности. Липицанер је тада, као и друге расе коња, постао неопходан човјеку за рад у пољопривреди, производњи хране, те као средство за превоз људи.

У Републици Српској данас дозволу за узгој висококвалитетних приплонних грла липицанерске расе имају Ергела "Вучијак" и Удружење узгајивача липицанерске расе Републике Српске, Србац, Ергелски и приватни узгој липицанера у Републици Српској су на различитим нивоима у складу са препорукама LIF-а. Ергела "Вучијак" има успостављен систем вођења матичне евиденције, ДНК потврду родитељства спроводи од 2018. године и има успостављен протокол мјера које се спровode над грлом, од ждробљења до излучења, те је од 2023. године постала пуноправни члан LIF-а након испуњености свих неопходних услова. Ергела "Вучијак" у наредном периоду може да ради на узгојно-селекцијском раду с циљем добијања што квалитетнијих приплонних грла и унапређења екстеријерних мјера. Приватни узгој липицанера у Републици Српској је 2022. године формирало Удружење узгајивача липицанерске расе пред којим је период дефинисања и испуњавања услова за добијање пуноправног чланства. Заједничко и за ергелски и за приватни узгој јесте да је традиција узгоја липицанера од 2022. године уврштена у листу нематеријалног културног богатства свијета (УНЕСКО).

2.3. Линије и родови липицанерских коња

Током вијекова свог развоја липицанерска раса коња дијелила се по линијама (мушка грла) и родовима (женска грла) која су добијала и своје називе. Јединствен систем давања имена коња је успостављен и у узгоју липицанера у Републици Српској. Тако мушка грла у имену носе назив линије оца и назив рода мајке, док женска грла носе назив рода мајке.

Липицанерску расу чини осам међународно признатих линија пастува и 63 рода кобила. У аустријској дворској ергели узгојено је шест класичних линија пастува: Pluto (данска); Conversano и Neapolitano (напуљска); Favory и Maestoso (кладрупска); Siglavy (арапска). Линије узгојене изван Ергеле “Липица” су: Incitato линија узгојена у Мађарској војној ергели “Мезегеђеш” (Mezőhegyes, Мађарска) и Tulipan хрватска линија узгојена на ергели грофа Јанковића у Терезовцу (Сухопоље, Хрватска).

Од 63 међународно призната рода у Ергели “Липица” је узгојено 17 класичних, у Хрватској и Мађарској 16, а у Румунији 14 родова. Класични родови липицанерске расе су:

- 1) Sardinia (Sardinia, 1776, Lipica),
- 2) Spadiglia (Spadiglia, 1778, Lipica),
- 3) Argentina (Argentina, 1767, Lipica),
- 4) Africa (Africa, leta 1747, Kladruby),
- 5) Almerina (Almerina, 1769, Kladruby),
- 6) Presciana/Bradamanta (Presciana, 1777/1782, Kladruby),
- 7) Englanderia (Englanderia, 1773, Kladruby),
- 8) Europa (Europa, 1774, Kladruby),
- 9) Stornella/Fistula (Stornella/Fistula, 1764/1771, Корпаны),
- 10) Ivanka/Famosa (Ivanka/Famosa, 1754/1773, Корпаны),
- 11) Deflorata (Deflorata 1767, Frederiksberg),
- 12) Capriola (Capriola, 1785, Kladruby),
- 13) Rava (Rava, 1755, Kladruby),
- 14) Gidrane (Gidrane, 1841, arabian),
- 15) Djebrin (Generale, 1824, Radautz),
- 16) Mercurio (Gratiosa, 1826, Radautz),
- 17) Theodorosta (Theodorosta, 1870, Bukovina).

Поред класичних назива родова, на нашем подручју су имена родова липицанерске расе додјеливана по ријекама, па тако постоје сљедећи родови:

- 1) Sana-Argentina-Slava,
- 2) Sitnica-Almerina-Santa,
- 3) Sutjeska-Siglavy-Toplica,
- 4) Sava-Stornela-Savona,
- 5) Drina-Traviata-Troffeta,
- 6) Bregava-Anemone,
- 7) Ukrina-Nana-Wanda,
- 8) Lipa-Afrika-Batosta,
- 9) Janja-Krapina-Karolina,
- 10) Jala-Ilova-Rendes-Zenta-Reseda,
- 11) Visla-Sardinia-Virtuosa,
- 12) Neretva-Gidrane-Gaetana,
- 13) Pliva-Alka-Zana,
- 14) Kremica-Deflorata-Capriola,
- 15) Rama-Munja-Strana,
- 16) Bistrica-Margit-Mara.

3. БРОЈНО СТАЊЕ ЛИПИЦАНЕРА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

3.1. Величина популације

У Републици Српској узгаја се шест линија пастува, те 18 родова кобила. Очување генетичког потенцијала спроводи се путем повољне заступљености и уравнотежености представника линија и родова, те одржавањем оптималне ефективне величине популације, тј. очувањем генетичке варијабилности.

Липицанерска раса коња је раширена по сјеверном и сјеверозападном дијелу Републике Српске. У табелама је приказан преглед појединих узгајивача у 2024. години.

Табела 1. Преглед линија липицанера по појединим узгајивачима у Републици Српској

Редни бр.	Линија/назив узгајивача	Вучијак	Посавко	Сембе-рија	Deura trade	Митра-ковић	Видран	Зеленгај д.о.о.	Ранч Сајван	У	Укупно:
1.	Favory	5	1	2	1	-	0	-	4	1	14
2.	Siglavy	7	2	1	-	9	-	-	-	1	20
3.	Pluto	4	-	-	-	-	1	1	-	-	6
4.	Conversano	4	-	-	-	-	1	1	-	1	7
5.	Maestoso	4	-	1	-	-	-	-	-	-	5
6.	Neapolitano	6	6	-	-	5	2	2	-	-	21
	Укупно:	30	9	4	1	14	4	4	4	3	73

Анализом добијених података на основу прегледа линија липицанера по појединим узгајивачима може се уочити да у Републици Српској у 2024. години укупно има 73 мушка квалитетно приплодна грла.

Табела 2. Преглед родова липицанера по појединим узгајивачима у Републици Српској

Редни бр.	Род/назив узгајивача	Вучијак	Посавко	Сембе-рија	Deura trade	Митра-ковић	Видран	Зеленгај д.о.о.	Ранч Сајван	У	Укупно:
1.	Sana-Argentina-Slava	4	-	-	-	-	1	-	1	-	6
2.	Sitnica-Almerina-Santa	5	-	4	-	-	-	1	-	-	10
3.	Sutjeska-Siglavy-Toplica	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5
4.	Sava-Stornela-Savona	6	-	-	-	-	1	-	-	-	7
5.	Drina-Traviata-Troffeta	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4
6.	Bregava-Anemone	5	-	-	-	-	1	-	-	-	6
7.	Ukrina-Wanda-Nana	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3
8.	Lipa-Afrika-Batosta	4	5	-	-	11	2	-	-	1	23
9.	Janja-Krapina-Karolina	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5
10.	Jala-Rendes-Zenta	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4
11.	Visla-Sardinia-Virtuosa	5	-	-	-	-	1	-	-	-	6
12.	Neretva-Jadranka-Gidrane-Gaetana	4	-	5	-	2	2	-	-	-	13
13.	Pliva-Alka-Zona	4	-	-	-	-	-	-	5	-	9
14.	Kremica-Deflorata-Capriola	4	-	-	2	-	1	-	-	-	7

15.	Plova-Rendes-Adica	4	-	-	-	-	1	-	1	-	6
16.	Trompeta-Europa	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
17.	Rama-Munja-Strana	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3
18.	Monteaura-Spadiglia	-	-	-	-	-	-	5	-	-	5
	Укупно:	69	5	11	2	16	10	6	7	1	125

Анализом добијених података на основу прегледа родова липицанера по појединим узгајивачима, може се уочити да у Републици Српској у 2024. години укупно има 125 квалитетно приплодних женских грла.

Бројно стање представника линија и родова у приватном узгоју је урађено на основу евиденције Министарства, а на основу пријава узгајивача кроз програме за подстицаје за 2024. годину. У наредном периоду неопходно је урадити анализу педигреа за свако грло, те направити генеалогiju, односно повезати данашња грла са њиховим прецима у већ верификованим матичним евиденцијама из земаља из којих грла воде поријекло (Хрватска, Србија, Ергела “Вучијак” и др.). На тај начин ће се добити прецизнији подаци о бројном стању, као и припадност грла по линијама, односно родовима признатим од стране LIF-а.

4. УЗГОЈНИ ЦИЉЕВИ И УЗГОЈНЕ МЕТОДЕ

4.1. Начин узгоја

Начин узгоја липицанерске расе коња одређен је узгојним циљем, а то је хармонично развијена и елегантна животиња племенитог изгледа и линија тијела, средњег тјелесног оквира, класичног типа, правилног и усклађеног хода, што је погодно за извођење класичних дресурних елемената, као и за све облике коњичког јахања под седлом и у запрези. Узгој липицанерске расе коња уважава слободни и шталски начин држања коња или комбинацију ова два начина с циљем подстицања кретања и оптималног физичког развоја животиње. Пастуви за приплод држе се у засебним боксовима уз омогућавање свакодневног испуста и одржавања тјелесне кондиције. Приплодне кобиле могу се држати групно или појединачно на везовима у шталском узгоју. Прије ждријебљења издвајају се у засебне боксове у којима остају и након ждријебљења заједно са ждребетом, прије прикључивања стаду. Ждребад се одбија у доби од око шест мјесеци када се смјешта у заједничку шталу. У том узрасту неопходно је урадити потврду родитељства, те идентификацију грла (чиповање, жигосање). Мушка ждребад се прије полног сазријевања издваја у засебне штале и

испусте, гдје остаје до премјештања у објекте за обуку, тренинг и даља тестирања. При узгоју и обуци коња поштују се сви стандарди добробити животиња, те правила струке у виду исхране, смјештајних и радних потреба животиња. Власници су обавезни коњима у обуци осигурати увођење у тренинг, у складу са правилима струке и уз поштовање правила добробити животиња.

4.2. Узгојно подручје и организовање узгоја

Липицанер, као и друге расе коња, били су неопходни човјеку за пољопривредну производњу и као основно средство за превоз људи и робе. Узгојем липицанерске расе коња у Републици Српској, поред Ергеле “Вучијак”, бави се и регистровано Удружење узгајивача и неколико коњичких клубова. Узгој липицанерске расе коња, с обзиром на мјесто и организовање узгоја, дијели се у стручној и научној литератури на следеће субпопулације:

1) приватни узгој - грла узгојена од стране приватних узгајивача,

2) ергелски узгој - грла узгојена у ергелама.

Без обзира на мјесто узгоја појединог грла, одредбе програма узгоја вриједне за сва грла липицанерске расе у Републици Српској чији су власници чланови признатог удружења.

4.3. Узгојни циљеви

Узгојни циљ липицанерске расе коња повезан је са узгојним начелима расе према LIF-у. Циљ је узгојити складне, елегантне, племените коње средњег оквира, правилних кретања, доброг темперамента и ћуди (карактера), који је примјерен остварењу резултата у спорту, имајући у виду очување линија и родова у Републици Српској и њихове уравнотежености у популацији.

Дугорочни циљ програма узгоја је повећати удио пастува и кобила уписаних у главну матичну књигу, као и повећати удио животиња са успјешно положеним испитом радне способности.

Табела 3. Обиљежја и карактеристике липицанерске расе

Висина	Пастуви: од 155 cm до 158 cm (изузетно од 150 cm до 165 cm). Кобиле: од 153 cm до 155 cm (изузетно од 148 cm до 162 cm).
Боја и ознаке	Сива, врانا, дорат са што мање бијелих ознака (депигментације). Врло ријетко и алата боја.
Глава	Племенита, средње дужине, сува, благо конвексног профила, очи велике, тамне и живахне, уши средње дужине, ноздрве велике.
Врат	Средње дуг и мишићав, високо насађен, добро повезан, правилног облика.
Труп	Дубок и широк. Гребен добро формиран, груди дубоке и широке, плећка средње дуга и положена, леђа средње дуга и добро повезана мишићима, “спој” средње дуг, широк и мишићав, сапи заобљене, снажне и благо спуштене, реп правилно насађен.
Ноге	Ноге чврсте, сувих и добро обликованих зглобова. Копита средње велика и чврста.
Кретање	Високе акције ногу, издашне и сигурне у свим ходовима.
Темперамент и карактер	Живахног темперамента и доброћудног карактера, те изражене воље за рад.

На основу постојећег бројног стања, организационо-техничких и економских могућности у сточарској производњи наше земље, а уз поштовање основних принципа генетике и селекције, узгојни циљеви за липицанерску популацију коња су:

1. спровођење програма узгоја очувати и омогућити повећање броја грла у матичним запатима,
2. побољшање производно-репродуктивне способности грла,
3. побољшање конформације и екстеријера,

4. рад и спровођење обуке на коњима с циљем повећања броја квалитетних спортских и приплодних грла која потичу из домаћег узгоја,

5. промоција традиције узгоја липицанера као културног нематеријалног добра човјечанства (УНЕСКО) у оквиру Републике Српске и у иностранству,

6. обезбиједити учешће коња са територије Републике Српске у спортским коњичким такмичењима организованим по правилима Међународне коњичке асоцијације (FEI дисциплине).

4.4. Узгојне методе

Липицанерска раса коња узгаја се у чистој раси и укрштања са другим расама нису дозвољена. Не препоручује се парење животиња са коефицијентом сродства већим од 6,25%. Дозвољени начини размножавања коња су:

- 1) природни припуст,
- 2) вјештачко осјемењавање,
- 3) ембриотрансфер.

Природни припуст код пастува не смије се извршити ако у првој генерацији предака пастув и кобила имају заједничког претка. По једном пастуву препоручује се до 20 припуштених кобила годишње. Имајући у виду специфичност врсте, препоручује се да припусна сезона траје од 15. фебруара до 15. октобра текуће године. Припуст у препорученом периоду омогућава квалитетнији раст и развој ждробета.

5. ИДЕНТИФИКАЦИЈА, РЕГИСТРАЦИЈА И МАТИЧНЕ КЊИГЕ ЛИПИЦАНЕРСКЕ РАСЕ

У матичну књигу уписују се животиње познатог поријекла, од родитеља уписаних у матичне књиге липицанерске расе коња чије се поријекло може повезати са оснивачима линије и родоначелницима родова расе. Прије уписа у једну од категорија матичне књиге животиња мора бити идентификована и регистрована у складу са важећом законском легислативом.

Идентификација, регистрација и упис у матичне књиге свих грла врши се у складу са Законом о сточарству, те Правилником о начину вођења матичних књига и узгојних регистара. Обиљежавање грла веома је битно ради лакшег препознавања, односно идентификације грла, а врши се на основу пријаве власника, односно држаоца грла, најкасније шест мјесеци по рођењу, односно најкасније седам дана прије пуштања у промет. Према постојећим препорукама копитар се обиљежавају помоћу микрочипа, који се састоји од јединственог петнаестцифреног броја. Микрочип се апликује парентерално под асептичким условима са лијеве стране, под кожу, у предјелу средњег дијела врата у регији лигаментa (*Ligamentum nuchae*) између тјемена и гробена.

Упис животиња и приплодног материјала у евиденције врши се у складу са одредбама овог програма узгоја, уз документацију која потврђује чистокрвност и припадност раси.

За успјешно спровођење селекције и унапређење коњарства важан услов је уредно, ажурно и тачно вођење матичне евиденције. Матична евиденција треба да пружи вјеродостојне и сигурне податке о поријеклу, екстеријеру, продуктивности, плодности и квалитету одређеног грла. Ергела "Вучијак" има успостављен систем вођења матичне евиденције који је добио позитивну оцјену LIF-а приликом провјере испуњености услова за пуноправно чланство. Приватни узгој липицанера у Републици Српској нема уредно, ажурно и тачно вођење матичне евиденције, те је у наредном периоду неопходно успоставити систем у складу са законском регулативом.

Приликом уписа грла и расплодног материјала регистрованих у другим националним регистрима липицанерске расе у матичне књиге Републике Српске, као и прихватање тих грла у исте књиге, употребљавају се све одредбе прописане овим програмом узгоја, као и другим прописима.

6. ПРОГРАМ СЕЛЕКЦИЈЕ КОЊА

Основа селекције је правиан избор грла који ће бити родитељи будућих генерација потомака. Иако се због специфичности врсте, селекцијом приплодних пастува и кобила очекује нешто спорјији, тј. дуготрајнији генетички напредак, ова два селекцијска правца су изузетно значајна за сваког узгајивача.

Узгојно-селекцијске мјере програма узгоја подразумевају следеће селекцијске поступке:

- 1) вредновање поријекла,
- 2) оцјена спољашње грађе (екстеријера),

- 3) разврставање у класне разреде,
- 4) испит радне способности (уколико су доступни резултати такмичења),
- 5) вредновање квалитета потомства,
- 6) процјена здравља и плодности.

6.1. Вредновање поријекла

Услови по којима се вреднује поријекло матичних грла липицанерске расе коња дефинисани су Правилником о начину вођења матичних књига и узгојних регистара и у складу са правилима о вођењу књиге липицанерске расе.

У главни дио матичне књиге уписују се квалитетно приплодна грла у чистој раси добијена спровођењем програма узгоја, која испуњавају следеће услове:

- 1) да имају познате родитеље и родитеље исте расе у посљедњих пет генерација предака,
- 2) да су обиљежене према прописима за обиљежавање,
- 3) да имају родослов који је усаглашен са правилима матичне књиге, односно да су генеалошки повезани са оснивачима линија и родова.

У матичне књиге приватног узгоја могу се уписати сви представници признатих линија и родова ове расе, док се код ергелског узгоја његују линије и родови који се традиционално узгајају у ергели.

Поред вођења матичне евиденције, препоручује се и вођење матичне евиденције у помоћни дио матичне књиге где се могу уписати квалитетна приплодна грла која у цијелости не задовољавају услове који су неопходни за упис у главни дио, а задовољавају следеће услове:

- 1) да се на основу документације може утврдити њихово поријекло,
- 2) да је оцјеном потврђено да задовољавају стандарде расе, према програму узгоја,
- 3) да располажу минимумом података о вриједностима производних особина.

6.2. Оцјена спољашњег изгледа

Спроводи се ради остваривања селекцијског напретка и постизања узгојног циља. Оцјењивање се спроводи према шени оцјењивања, која је у складу са програмом узгоја и правилима о вођењу матичне евиденције ове расе. Оцјеном спољашњег изгледа животиње се разврставају у припадајуће класе. Начини оцјењивања и разврставања у класе детаљно су описани у Прилогу 1. овог програма, који је његов саставни дио, а испитивање радне способности за липицанерску расу коња описано је у Прилогу 2. овог програма, који је његов саставни дио.

Оцјена екстеријера може се вршити индивидуално на газдинству узгајивача или групно на претходно дефинисаним мјестима с циљем оцјењивања већег броја грла исте категорије. Индивидуално оцјењивање спроводи комисија, коју је именovalo Министарство или организација за узгој. Комисија је састављена од чланова који су прошли обуку за оцјењивање екстеријера код липицанера (национални оцјењивачи), а у случају групног оцјењивања, комисију именује главна организација за узгој, при чему, поред националних оцјењивача, као чланови комисије могу бити именовани и међународни оцјењивачи који поседују лиценцу LIF-a.

Оцјењивање екстеријера врши се по категоријама:

- ждробад/омад од шест мјесеци до годину дана старости (расни тип, глава и врат, тијело, ноге, ходови);
- пастуви и кобиле:

1. први одабир: од три до четири године старости,
2. други одабир: са шест година старости,
3. елитна грла: старија од шест година са минималним бројем потомака, за пастуве десет и кобиле три.

6.3. Разврставање у класне разреде

Сабирањем укупне оцјене спољашње грађе, резултата испита радне способности и по квалитету подмлатка пасту-

ви и кобиле се разврставају у класе дефинисане програмом узгоја. Начини оцјењивања и разврставања у класе детаљно су описани у Прилогу 1, а испитивање радне способности за липицанерску расу коња описано је у Прилогу 2. овог програма.

6.4. Испитивање радне способности (уколико су доступни резултати такмичења)

Испитивање радне способности липицанерске расе коња спроводи се ради остваривања селекцијског напретка и постизања узгојног циља, у складу са правилима овог програма узгоја. Начини оцјењивања и разврставања у класе детаљно су описани у Прилогу 1, а испитивање радне способности за липицанерску расу коња описано је у Прилогу 2. овог програма. Испитивање спроводи комисија, коју је именovalo Министарство или признато удружење, а одржава се на претходно дефинисаним мјестима која задовољавају услове за сигурно и стручно спровођење испита. Под овим испитом подразумева се перформанс тест грла, који омогућава процјену карактера, темперамента, процјену кретања и хода грла у слободном ходу или под седлом, спремност за рад, опште физичке способности грла под седлом или у запрези. Подаци о овим параметрима сврставају се у разреде од 1 до 10, а основни параметри су:

1) основна дресура - коњска спремност (ујаханост, темперамент, способност да прихвата помагала) и

2) вожња запреге.

Поред наведеног, води се и евиденција резултата на службеним такмичењима у дресури или раду, спроведених у складу са важећим прописима Министарства или признатог удружења државе у којој је спроведено такмичење, односно прописа FEI (Federation Equestre Internationale).

6.5. Вредновање квалитета потомства

У матичне књиге сваком приплодном пастуву и кобили уписују се сви резултати које остварују током живота, као и резултати њихових потомака при:

1) оцјењивању спољашње грађе при упису у матичне књиге и

2) испитивању радне способности.

С циљем прикупљања што више информација, користе се подаци са службених такмичења, изложби и друго. На основу резултата које пастув или кобила оствари у узгоју, могу бити распоређени у елитну класу у складу са условима које прописује овај програм узгоја.

6.6. Процјена здравља и плодности

Процјена здравственог стања грла врши се у складу са прописима у области ветеринарства. Сва грла обавезно треба да буду здрава, плодна и не смију да буду преносиоци наследних мана.

У матичну књигу се не уписују грла која имају изразито наглашене урођене морфолошке или физиолошке конституцијске недостатке. Грла код којих се појави кила, мане на зглобовима, крипторхизам, велика депигментација коже, депигментација шаренице и хронични бронхитис не уписују се у матичну књигу приплодних кобила или приплодних пастува липицанерске расе коња, као и у случају појаве морфолошких недостатака, изражене њежне конституције, слабе изражености полних особина, неправилног облика груди (изражено плитка или уска), јако улегнутих или шарастих леђа, изражене мекане кичице, изражених слабих зглобова, очигледних недостатака у ставовима ногу, изражених неправилних копита или физиолошких грешака (поремећај у функцији различитих тјелесних органа који се одражавају на здравље, кондицију, темперамент и полну активност).

Ове особине се процјењују приликом оцјене спољашњости (морфолошке) или ветеринарским прегледом (физиолошке), те их комисија узима у обзир приликом коначне оцјене грла.

Ако се код више од 10% потомака појаве недостаци као што је штукаста или папагајска вилица, херније или конституцијски недостаци, пастув се излучује из приплода. У случају доказане слабе плодности или потпуне неплод-

ности, пастув се, такође, искључује из узгоја. У случају појаве крипторхизма из узгоја, излучује се пастув код чијег подмлатка је наведена мана утврђена.

6.7. Селекцијски напредак

Узгој липицанерске расе је затворен и није дозвољено укрштање са другим расама. Уколико је упитан опстанак поједине линије, рода или цјелокупне популације липицанерске расе коња, дозвољено је укрштање са грлима кладбушке, арапске, андалузијске или луситано расе. Ово укрштање могуће је спровести на основу програма узгоја и на основу сагласности националног овлашћеног тијела и LIF-a. У програму узгоја обавезно је навести метод одабира расе која се користи у укрштањима, модел вредновања крижанаца, њихове имплементације у програм узгоја и услови под којима се могу уписати у матичне књиге.

6.8. Очување генетичке варијабилности

Генетичка варијабилност у популацији липицанерске расе у Републици Српској постиже се на следећи начин:

1) одржавањем довољног броја одабраних пастува и кобила уз одржавање оптималног дијела линија и родова у узгоју,

2) континуираном селекцијом кроз спровођење програма узгоја,

3) спровођењем годишњег плана припуста,

4) праћењем нивоа узгоја у сродству.

6.9. Оцјена пастува - одабир пастува за приплод

За унапређење узгоја од посебног значаја је добра селекција пастува. Начини оцјењивања и разврставања у класе детаљно су описани у Прилогу 1, а испитивање радне способности за липицанерску расу коња описано је у Прилогу 2. овог програма. Оцјену пастува врши комисија за одабир пастува, коју именује Министарство или признато удружење. Комисија је састављена од чланова који су прошли обуку за оцјењивање екстеријера код липицанера (национални оцјењивачи), као и међународни оцјењивачи који поседују лиценцу LIF-a.

Власници пастува писменим путем пријављују грла за оцјењивање Министарству или признатом удружењу. Пастуви који се пријављују за одабир морају да испуњавају следеће услове:

1) да имају поријекло и да су регистровани и уписани у матичне књиге,

2) не смију бити млађи од четири године, односно да имају навршене најмање три године старости (у случају првог одабира за приплод).

Власник сваког пастува мора комисији за одабир пастува прије оцјењивања приказати на увид идентификациони документ којим се утврђује идентитет животиње. Ветеринарски преглед спроводи се прије оцјене пастува, а спроводи га овлашћена ветеринарска организација. У случају накнадног прегледа ветеринара, власник пастува дужан је комисији доставити записник о ветеринарском прегледу животиње која је приступила оцјењивању. Пастув не смије имати никакве здравствене тегобе које би могле умањити узгојну и приплодну вриједност.

Међу осталим здравственим недостацима су:

1) оштећења полног органа, која би по мишљењу комисије могла утицати на даљи узгој,

2) оштећења која би могла бити наследна,

3) оперативни захвати који су вршени у сврху тјелесне корекције.

Одабрани пастуви могу бити припуштани на кобиле уписане у матичну књигу, док пастуви који нису одабрани не би требало да се користе у приплоду, изузев у случају очувања линије или рода.

6.10. Оцјена кобила

Начини оцјењивања и разврставања у класе детаљно су описани у Прилогу 1, а испитивање радне способности за липицанерску расу коња описано је у Прилогу 2. овог програма. Оцјену кобила спроводи комисија за оцјену ко-

била, коју именује Министарство или признато удружење узгајивача. Комисија је састављена од чланова који су прошли обуку за оцјењивање екстеријера код липицанера (национални оцјењивачи), као и међународни оцјењивачи који поседују лиценцу LIF-a.

Оцјена кобила је мјера која се спроводи након навршене најмање три године старости. Изузетак су постојеће кобиле које се класирају у току оснивања регистра. Кобиле се у сваком припсту припуштају под пастува исте или веће класе. Кобиле за оцјењивање пријављују власници писменим путем Министарству или признатом удружењу.

6.11. Годишњи план припуста

План припуста израђује се на годишњем нивоу. При изради плана припуста потребно је обезбиједити одговарајући број пастува који су потребни за одржавање оптималне ефективне величине популације тако да не дође до узгоја у сродству. Избор пастува и план припуста у узгоју одређује узгајивач, уз препоруку да се за припуст користе пастуви који су на оцјени добили високе бодове. Власници су дужни проверити идентитет животиње која се припушта, те осигурати контролу нивоа узгоја у сродству. Израду и вођење документације спровode сами узгајивачи, а контролу документације спроводи Министарство или признато удружење.

7. УСЛОВИ ЗА УЧЕСТВОВАЊЕ У ПРОГРАМУ УЗГОЈА

Сваки регистровани узгајивач - власник који поседује коње липицанерске расе коња и члан је признатог удружења има право учествовања у узгоју и спровођењу програма узгоја липицанерске расе коња у Републици Српској. Животиње узгајивача и власника који учествују у спровођењу овог програма узгоја уписане су у матичне књиге искључиво према правилима струке, условима и правилима које прописује овај програм узгоја. Програм узгоја спроводи Министарство у сарадњи са узгајивачима, признатим удружењима, ергелма, научно-стручним институцијама и ветеринарским организацијама.

Шема 1. Шематски приказ учесника програма узгоја липицанерске расе

8. РАЗВОЈНИ ЗАДАЦИ

У програму узгоја наведена су стручна подручја на којима ће се моћи изводити развојни задаци у петогодишњем спровођењу програма узгоја липицанера у Републици Српској. С обзиром на то да постоји разлика у нивоу организације ергелског и приватног узгоја липицанера, дефинисани развојни задаци се у различитој мјери односе на ова два типа узгоја. С циљем унапређења узгоја липицанера у Републици Српској, програмом узгоја дефинисаће се следећи развојни задаци који се желе постићи у наредном петогодишњем извођењу:

1. успоставити и унаприједити прецизности вођења матичне евиденције,

2. идентификовати и урадити генеалогску везу свих грла са званично признатим линијама и родовима од стране LIF-a,

3. успоставити и унаприједити протокол идентификације и ДНК потврде родитељства за свако ново ждријебе,

4. унаприједити узгојно-селекцијски рад,

5. израдити шему планског парења животиња с циљем остварења селекцијског успеха,

6. контролисати ниво узгоја у сродству,

7. спроводити већи број оцјене кобила и пастува, како пред националном тако и пред међународном комисијом,

8. повећати број лиценцираних пастува,

9. промовисати традицију узгоја липицанера као културног нематеријалног добра на националном и међународном нивоу,

10. континуирано публиковати матичне књиге,

11. остварити чланство приватног узгоја липицанера у LIF-у,

12. увођење тестирања грла на основу радне способности,

13. успоставити централни регистар липицанера (коња/копитара).

9. НАДЗОР НАД СПРОВОЂЕЊЕМ ПРОГРАМА УЗГОЈА

Надзор над спровођењем појединих мјера програма узгоја спроводи Министарство, у складу са прописима.

10. ПРЕЛАЗНА И ЗАВРШНА ОДРЕДБА

У року од 90 дана од дана ступања на снагу овог програма организације узгоја су дужне да ускладе своје програме са одредбама овог програма.

Овај програм ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 12.03.2-330-151/25
10. фебруара 2025. године
Бањалука

Министар,
Др Саво Минић, с.р.

ПРИЛОГ 1.

Начин оцјењивања и разврставања у класе

Оцјењивачки модел даје оцјену, тј. податак о вредновању особина грла које су значајне за постизање узгојног циља липицанерске расе коња, са нагласком на расни тип и расне особине. Одрасле животиње оцјењују се након уписа у матичне књиге. Пастуви се први пут оцјењују са навршених четири године старости, а други пут са шест година старости. Кобиле се оцјењују са четири године, док се ждрбад оцјењује у години рођења. Оцјене спољашње грађе које су направљене на основу других програма узгоја не преузимају се нити се разматрају приликом спровођења овог програма узгоја. Оцјена грла коју спроводи комисија, у складу са овим програмом, обухвата оцјену спољашње грађе и оцјену радне способности.

При спровођењу оцјењивања пред комисијом морају бити задовољени следећи услови:

1) власник грла подноси писмени захтјев за оцјену грла,

2) при самом спровођењу грло и власник морају бити уређени - грло мора бити зауздано, а власник смије на грло утицати само вербалним путем,

3) презентација пред комисијом врши се у троуглу за оцјену.

Приликом оцјене грла (пастува и кобила) мјере се следеће тјелесне мјере:

1) висина до гребена - штапом,

2) висина до гребена - траком,

3) обим груди,

4) дужина трупа,

5) обим цјеванице.

Оцјењивање спољашњости грла спроводи се по тзв. "систему 100 бодова", а критеријум оцјењивања заснива се на систему прописаним програмом узгоја и опису оцјена:

1) потпуно неупотребљиво грло (врло лош),

2) грло неодговарајуће за узгој (лош),

3) недовољан квалитет,

- 4) значајни недостаци,
- 5) са недостацима,
- 6) задовољавајуће,
- 7) прилично добро,
- 8) добро,
- 9) врлодобро,
- 10) одлично.

Уколико нека особина остаје неоцијењена, уписује се "0" (нула).

Оцјена животиња врши се на претходно дефинисаним мјестима с циљем оцјењивања већег броја животиња истих категорија. У оправданим случајевима, уз одобрење Министарства или признавог удружења, могућа је индивидуална оцјена животиње.

Оцјена одраслих пастува и кобила

У оцјени одраслих пастува и кобила вреднују се сљедећа обиљежја:

- 1) расни тип и полни диморфизам,
- 2) глава,
- 3) врат,
- 4) предњи дио трупа,
- 5) средњи дио трупа,
- 6) задњи дио трупа,
- 7) предње ноге,
- 8) задње ноге,
- 9) правилности хода,
- 10) издашност кретњи.

Све оцјене додатно се описују коментаром на оцјењивачком записнику. Резултат оцјене изражава се укупним бројем додијељених бодова. Укупни број бодова чини збир просјечних оцјена чланова комисије за сваку појединачну особину. На основу укупног броја бодова, грло се разврстава у сљедеће класе:

Табела 1. Класни разреди и препорука за употребу

Бодови	Класа	Препорука употребе
85 и више	Ia	- типичан припадник расе, са својим је особинама пожељно у узгоју, врхунских оцјена
од 80 до 84	Ib	- типичан припадник расе, са својим особинама пожељно је у узгоју
од 75 до 79	IIa	- типичан припадник расе, са својим особинама може допринијети постизању узгојног циља
од 70 до 74	IIb	- пастув се не препоручује за приплод, а користи се само у случају очувања генетске разноврсности (затуљеност линије), о чему се брине овлашћена установа, која одлуком даје сагласност на припуст - кобиле иду у даљи узгој
од 65 до 69	IIIa	- пастув није за приплод - кобиле иду у даљи узгој
64 и мање	IIIb	- изразит шкарт, није за приплод

Ознака плус (+) или минус (-) унутар класа уписује се у случају граничне вриједности укупне оцјене, нпр. 75 бодова = IIa -, док је 79 бодова = IIIa +.

Група оцјена и класа у коју је животиња оцијењена уписује се у припадајуће одјељење идентификационог документа, а власнику оцијењеног грла доставља се записник урађеног оцјењивања.

Оцјена ждребади

У оцјени ждребади оцјењује се:

- 1) расни тип,
- 2) глава и врат,
- 3) труп,
- 4) ноге,
- 5) правилност и издашност кретњи.

У складу са постигнутим бодовима, ждребад се разврстава у сљедеће класе:

Табела 2. Класни разреди за ждребад

Бодови	Класа
40 и више	I

од 35 до 39	II
34 и мање	III

Ознака плус (+) или минус (-) унутар класа уписује се у случају граничне вриједности укупне оцјене, нпр. 35 бодова = II -, док је 39 бодова III +.

Скуп оцјена и класа у којој је животиња оцијењена уписују се у припадајући дио идентификационог документа, а власник оцијењеног грла записник спроведеног оцјењивања.

Упутство за оцјену спољашње грађе

Сврха оцјењивања је разврставање коња у класе на основу изражености њиховог фенотипа, конституције, хода, радне способности, темперамента и ђуди, у складу са овим програмом узгоја.

Начин оцјењивања

Оцјењивање особина спољашњости као алата за спровођење узгојно-селекционог програма - разврставање у класе је довољно ефикасно ако се оцјењују грла у подједнакој доби и у уједначеним условима. Узгојно важне особине (расни тип) оцјењују се према бодовној скали од 10 (одличан) до 1 (врло лош), уз распон међуоцјена које се могу додијелити у складу са изражености оцјењивањом обиљежја, и то према сљедећој бодовној скали:

- 1) потпуно неупотребљиво грло (врло лош),
- 2) грло неодговарајуће за узгој (лош),
- 3) недовољан квалитет,
- 4) значајни недостаци,
- 5) са недостацима,
- 6) задовољавајуће,
- 7) прилично добро,
- 8) добро,
- 9) врлодобро,
- 10) одлично.

Оцјењиваним грлима, у складу са узгојним циљем, оцјена 10 (одличан) додјељује се за идеалан (пожељан) изражај особина, а у складу са одступањем од идеалног изражаја особина (уважавајући старост, пол, репродуктивни статус) додјељују се ниже оцјене (од 9 до 2), док се оцјена 1 (врло лоше) додјељује грлу које има јако неповољно изражене особине (што је у потпуности неусаглашено са циљевима овог програма узгоја), односно јако изражене грешке. Грла којима неке особине буду вредноване оцјенама 4 (значајни недостаци), 3 (недовољан квалитет) и 2 (лош) треба да се са великом пажњом задрже у узгоју, уколико то налажу посебне околности (генетичка вриједност јединке, ниска фреквенција рода или линије у узгоју и слично).

Критеријуми за оцјену спољашње грађе пастува и кобила према оцјењивачком моделу - "систем 100 бодова"

Оцјена расног типа: оцјењује се складност спољашњости грла у односу на спољашњост одрасле јединке липицанерске расе и постављене узгојне циљеве у погледу расног типа. При оцјени расног типа пажња се посвећује фенотипској усклађености, изражености полног диморфизма, формату тијела, коректности хода, конституцији, ђуди и темпераменту. Коњи при оцјени треба да буду у прикладној кондицији, уредни и његовани. При оцјени јединки, треба имати у виду да су пастуви у односу на кобиле исте доби нешто већег оквира, робуснији и темпераментнији. Оцјена 10 (одличан) додјељује се грлу које има јасно изражен полни диморфизам, фенотипски изглед примјерен доби и полу, чврсту конституцију, складну грађу тијела, сразмјерне односе дужине ногу, дужине, ширине и дубине трупа, правоугаони формат трупа, складан однос трупа наспрам грађе и положаја врата и главе, коректних, правилних, еластичних и издашних кретњи, уравнотеженог темперамента, те наглашене доброћудности. Оцјењиваним јединкама у складу са нивоом одступања од идеалног расног типа (уважавајући доб и пол) додјељују се ниже оцјене (од 9 до 2), док се оцјена 1 (врло лош) додјељује јединки која има изражена својства која уопште нису у сагласности са циљевима програма узгоја.

Оцјена 1 (врло лош) додјељује се јединки која уопште нема изражене особине полног диморфизма, ако су исте особине пренаглашене, те ако мушке животиње имају особине женских јединки, односно женске јединке имају особине мушких јединки. Такође, наведена оцјена додјељује се јединкама које имају потпуно непримерене односе пропорција ногу, трупа, врата и главе, превише наглашен правоугаони или квадратни облик трупа, изразито лоше покрете, наглашено лош темперамент или су злоћудне.

Оцјена главе: оцјењује се расни тип, облик и величина главе, израженост полног диморфизма, однос дужине и ширине главе, израженост бочног профила, израженост очију, положај и величина ушију, ширина ноздрва, коректност грађе доње вилице, развијеност мекх дијелова, те повезаност главе са вратом. При оцјени

главе треба имати у виду утицај пола на старост и изглед облика главе, јер пастуви у односу на кобиле исте доби имају нешто краћу и ширу главу те живахнији поглед.

Оцјена 10 (одличан) додјељује се грлу које има изврсно грађену главу, племениту и суву, својствену раси, са јасно израженим особинама полног диморфизма, равнот до благо конвексног профила главе, изражених и живахних очију, умјерено дугих и правилно постављених ушију, пространих ноздрва, коректне грађе и положаја доње вилице и добре повезаности са вратом.

Оцјењеним јединкама у складу са нивоом одступања од идеалног изгледа главе расног типа и пропорција (уважавајући доб и пол) додјељују се ниже оцјене (од 9 до 2), док се оцјена 1 (врло лоше) додјељује јединки која има лошу израженост особина главе у потпуном нескладу са циљевима програма узгоја.

Оцјена 1 (врло лоша) додјељује се јединки која складно полу и доби нема изражене одлике полног диморфизма и ако су особине полног диморфизма пренаглашене, те ако мушке јединке имају облике главе својствене женским јединкама, односно женске јединке имају одлике својствене мушким јединкама. Оцјена 1 додјељује се грлима која имају непропорционалну, грубу, превелику, премалу или "меснату" главу, конкаван или наглашено конвексан профил главе, премале очи, предуге, клемпаве, прекратке или лоше постављене уши, премале ноздрве, те ако им је особина лоша повезаност главе са вратом.

Оцјена врата: оцјењује се усклађеност грађе и облика грла у односу на пожељну грађу и облик врата јединке липицанерске расе. При оцјени врата пажња се посвећује на облик, дужину, ширину, мишићавост врата, коректност повезаности врата са главом и грудним кошом, те складне моторике током разних врста хода.

Оцјена 10 (одличан) додјељује се грлу које има изврсно грађен врат, пожељне дужине, мишићавости, оптималне повезаности са главом и грудним кошом, складне моторике која подржава коректност хода коња. Оцјењиваним јединкама у складу са нивоом одступања од идеалне грађе и складности врата (уважавајући доб и пол) додјељују се ниже оцјене (од 9 до 2), док се оцјена 1 (врло лоше) додјељује јединки која има израженост особина врата у потпуном нескладу са расним стандардом и циљевима програма узгоја. Оцјена 1 (врло лоша) додјељује се јединкама којим је својствен наглашен кратак или предуг врат, слаба или пренаглашена мишићавост врата, изражено лоша повезаност врата са главом или грудним кошом, те наглашено лоше моторике кретњи (еластичности) врата.

Оцјена предњег дијела трупа: оцјењује се складност грађе и облика предњег дијела трупа грла у односу на пожељну грађу и облик истих особина идеалне јединке липицанерске расе. При оцјени пажњу треба усмјерити на облик, дужину, ширину, дубину и мишићавост грудног коша, дужину и израженост гребена, дужину, ширину, нагиб и мишићавост лопатица, те повезаност са грудним кошом.

Оцјена 10 (одличан) додјељује се грлу које има простран грудни кош, дубок, дуг, широк, заобљен, пожељног облика, складне повезаности са вратом и трбухом, дугог и правилно израженог гребена, дуге, широке и косо положене лопатице, чврсто повезане са грудним кошом. Оцјењиваним јединкама у складу са степеном одступања од пожељне грађе предњег дијела трупа (уважавајући доб и пол) додјељују се ниже оцјене (од 9 до 2), док се оцјена 1 (врло лоше) додјељује јединки која има израженост особина предњег дијела трупа, неусклађену са расним стандардима и циљевима програма узгоја. Оцјена 1 (врло лоше) додјељује се јединкама којима је особина узак, плитак и кратак грудни кош, слабе мишићавости, нескладне повезаности са вратом и трбухом, кратког и неизраженог гребена, кратке, уске или стрмо положене лопатице, лоше повезане са грудним кошом.

Оцјена средњег дијела трупа: оцјењује се складност грађе и облика средњег дијела трупа грла у односу на пожељну грађу и облик истих особина јединке липицанерске расе. При оцјени пажњу треба усмјерити на облик, дужину, ширину, дубину, заобљеност трбуха и мишићавост леђа при дужини и ширини споја. При оцјени коректности развијености трбуха треба уважити старост, пол, репродукцијски статус, кондицију и менаџмент.

Оцјена 10 (одличан) додјељује се грлу које има складно грађен средњи дио трупа, који је дубок, дуг, широк, заобљен, пожељног облика, те равна и мишићава леђа, умјерено дуг, широк и мишићав слабински дио "спој" снажно везан са задњим дијелом. Трбух треба да буде примјерене величине, необјешен ни усукан. Оцјењиваним јединкама у складу са степеном одступања од пожељне грађе средњег дијела трупа (уважавајући доб и пол) додјељују се ниже оцјене (од 9 до 2), док се оцјена 1 (врло лоше) додјељује јединки која има израженост својстава средњег дијела трупа неусклађену са расним стандардима и циљевима програма узгоја. Оцјена 1 (врло лоша) додјељује се јединкама које имају нескладно грађен средњи дио трупа непримјерене дубине, дужине и ширине, слабо мишићав дио уз гребен, улегнута и шараста леђа непримјерене дужине, ширине и обраслости мишићем, лоше обликованог слабинског дијела трупа лоше повезаног са задњим дијелом трупа, објешеног или усуканог трбуха.

Оцјена задњег дијела трупа: оцјењује се складност грађе и облика задњег дијела трупа грла у односу на пожељну грађу и облик истих особина јединке липицанерске расе. При оцјени пажњу треба усмјерити на облик, дужину, ширину, положај и облик сапи, дужину, ширину и положај здјелице, положај репа, те мишићавост задњег дијела трупа.

Оцјена 10 (одличан) додјељује се грлу које има складно грађен задњи дио трупа, пожељно везаног са средњим дијелом трупа, дугих, широких и благо положених сапи, дуге и благо косо положене здјелице, умјерено високо насађеног репа и добро мишићаваог задњег дијела трупа. Оцјењиваним јединкама у складу са степеном одступања од пожељне грађе задњег дијела трупа (уважавајући старост и пол) додјељују се ниже оцјене (од 9 до 2), док се оцјена 1 (врло лоше) додјељује јединки која има лошу израженост особина задњег дијела трупа, потпуно неусклађену грађу са расним стандардом и циљевима овог програма. Оцјена 1 (врло лоша) додјељује се јединкама којима је особина нескладно грађен задњи дио трупа непримјерене дужине, дубине, ширине и нагиба, непримјерене ширине, дужине и нагиба сапи и здјелице, превисоко или прениско насађеног репа, те слабе мишићавости задњег дијела трупа.

Оцјена предњих ногу и копита: оцјењује се усклађеност грађе и облика, те квалитет предњих ногу и копита грла у односу на пожељну грађу и облик истих особина јединке липицанерске расе. При оцјени пажња се посвећује на развијеност, грађу, облик, елеганцију и квалитет ногу и копита, дужину и ставове ногу, коректност грађе предњих ногу у цјелини, израженост, еластичност и чврстоћу зглобова, тетива и мишића, коректност грађе и чврстоћу копита.

Оцјена 10 (одличан) додјељује се грлу које има правилно развијену грађу и облик предњих ногу, коректан став ногу посматрано са предње и бочне стране, примјерено грађених тетива и мишића, изражене чврсте зглобове, умјерено дуге и чврсте цјеванице, правилно грађено, стабилно и еластично путиште, правилно обликована чврста копита коректног нагиба. Оцјењиваним јединкама у складу са степеном одступања од пожељне грађе предњих ногу и копита (уважавајући доб и пол) додјељују се ниже оцјене (од 9 до 2), док се оцјена 1 (врло лоше) додјељује јединки која има неповољне облике предњих ногу и копита која нису у складу са расним стандардом и циљевима програма узгоја. Оцјена 1 (врло лоше) додјељује се грлу изразито неповољног облика развијености, грађе и облика предњих ногу и некоректних ставова ногу посматрано са предње и са бочне старне (преширок или преузак, бачаст или "X" став, уврнуто или изврнуто копито и друге грешке), лоше грађених тетива и мишића, неизражених и слабих зглобова, непримјерено дуге и слабе цјеванице, неправилно грађеног путишта или копита.

Оцјена задњих ногу и копита: оцјењује се складност грађе, облика и квалитет задњих ногу и копита грла у односу на пожељну грађу и облик истих особина јединке липицанерске расе. При оцјени пажња се посвећује на развијеност, грађу, облик, елеганцију и квалитет ногу и копита, дужину и ставове ногу, коректност грађе задњих ногу у цјелини, израженост, еластичност и чврстоћу зглобова, тетива и мишића, коректност грађе и чврстоћу копита.

Оцјена 10 (одличан) додјељује се грлу које има правилно развијену грађу и облик задњих ногу, коректан став ногу посматрано са предње и бочне стране, примјерено грађених тетива и мишића, изражених чврстих зглобова, умјерено дуге и чврсте цјеванице, правилно грађеног, стабилног и еластичног путишта, правилно обликованог чврстог копита коректног нагиба. У складу са степеном одступања од пожељне грађе задњих ногу и копита (уважавајући доб и пол), додјељују се ниже оцјене (од 9 до 2), док се оцјена 1 (врло лоше) додјељује јединки која има неповољне облике задњих ногу и копита које нису у складу са расним стандардом и циљевима овог програма узгоја. Оцјена 1 (врло лоше) додјељује се грлу изразито неповољног облика развијености, грађе и облика задњих ногу и некоректних ставова ногу, посматрано са предње и са бочне старне (преширок или преузак, бачаст или "X" став, уврнуто или изврнуто копито и друге грешке), лоше грађених тетива и мишића, слабих зглобова, непримјерено дуге и слабе цјеванице, неправилно грађеног путишта или копита.

Оцјена коректности хода: оцјењује се ход, односно коректност хода грла у кораку и касу у односу на пожељне одлике хода јединки липицанерске расе. При оцјени пажња се посвећује на сигурност, амплитуду, симетрију, ритам, правилност, импулсивност и еластичност хода, као и прелаз између корака и касе.

Оцјена 10 (одличан) додјељује се грлима која имају правилан, сигуран, издашан, складан и еластичан ход у кораку и касу, нпр. ритам корака, пожељне амплитуде и импулсивности, сигурног прелазе из корака у кас и обрнуто. У складу са нивоом одступања од пожељног хода, оцјењиваним јединкама додјељују се ниже оцјене (од 9 до 2), док се оцјена 1 (врло лоше) додјељује грлима којима су особине изразито велике грешке у ходу и које су у нескладу са циљевима програма узгоја. Оцјена 1 (врло лоше) додјељује се грлу изразито неповољних особина у погледу правилности, сигурности, издашности, складности и еластичности хода у кораку и касу, неповољног ритма, лоше амплитуде и импулсивности, те несигурних прелазе из корака у кас и обрнуто.

Оцјена издашности кретњи у кораку и касу: оцјењује се “чистоћа кретњи” у кораку и касу, што укључује њихову симетричност, енергичност, усклађеност координисане акције свих дијелова тијела са покретима ногу, те слободна акција главе и врата.

Оцјена 10 (одличан) додјељује се грлима којима су кретње у кораку и касу изузетно чисте, симетричне и издашне, повољне регуларности хода, усклађене акције кретњи са свим другим дијеловима тијела, те слободне акције врата и главе током кретњи. У складу са нивоом одступања од пожељних ходова, оцјењиваним јединкама додјељује се ниже оцјене (од 9 до 2), док се оцјена 1 (врло лоше) додјељује грлима код којих су изразито велике грешке у ходовима које су у нескладу са узгојним циљевима програма узгоја. Оцјена 1 (врло лоше) додјељује се за грло изразито неповољних особина у погледу чистоће и издашности кретњи у кораку и касу, неусклађених кретњи у кораку и касу са другим дијеловима тијела, укључујући покрете врата и главе.

Критеријуми за оцјену спољашње грађе ждребади према узгојном методу

Оцјењује се складност спољашње грађе грла са постављеним описом грла као пожељног. Расни тип: оцјењује се изражај спољашњости са постављеним описом расних стандарда, односно складно узгојном циљу. Укључује примјереност тјелесног развоја, уравнотеженост тјелесне грађе, те општи дојам. Пожељна су ждребад са израженим расним типом, складне цјелокупне грађе тијела. Непожељна су ждребад слабо препознатљивог расног типа и нескладне грађе.

Глава и врат: оцјењује се складност главе и врата, развијеност и пропорција у односу на тијело. Пожељна су ждребад племенитог изгледа главе у свим дијеловима (дужина, ширина, изражајност очију, положај ушију, пространост ноздрва), лијепо насађеног врата и добре мишићне обликованости. Непожељна је изразито груба, превелика или премала глава, непропорционално, лоше грађеног и повезаног врата са главом или грудним кошом.

Труп: оцјењује се развијеност трупа и његова повезаност са вратом и екстремитетима. Пожељан је дубок, широк и развијен труп, добро повезан са вратом, те развијеног, односно наглашеног споја. Непожељан је узак и слабо развијен труп, непримјетно везан са вратом са слабо наглашеним “спојем”.

Ноге: оцјењује се грађа, развијеност и правилност ногу. Пожељна су чврста, здрава и добро обликована копита, чврсте грађе, ноге коректних ставова, правилних углова и чврстих путишта. Непожељни су слаби зглобови, изражене неправилности у ставовима, стрма и мека путишта, плитка копита лоших облика.

Правилност и издашност кретњи: оцјењују се кретање у кораку, касу и галопу. Пожељне су чврсте, сигурне, правилне, ритмичне, импулсивне и еластичне кретње ждребета у кораку, касу и галопу. Непожељне су некоординисане кретње ждребета у кораку, касу и галопу, лоша еластичност хода, те већа одступања из правца у току промјене ногу.

ПРИЛОГ 2.

Испитивање радне способности за липицанерску расу коња

Грла липицанерске расе, без обзира на потпуно категорију, приступају испиту радне способности на два начина: испиту радне способности (ИРС) у јахању или испиту радне способности (ИРС) у запрези (према афинитетима власника):

- 1) грла липицанерске расе могу приступити полагању ИРС-а најраније у години када навршавају четврту годину живота;
- 2) за грло липицанерске расе које приступа полагању ИРС-а нужно је приказати идентификациони документ;
- 3) грло липицанерске расе које не испуњава услове из т. 1) и 2) не може приступити полагању ИРС-а до испуњавања тих услова;
- 4) Министарство или признато удружење најкасније 30 дана прије планираног термина спровођења ИРС-а објављује ходограм полагања ИРС-а;
- 5) грла липицанерске расе за које је планирано приступање ИРС-у власник или признато удружење треба да пријаве писменим путем најкасније осам дана прије термина спровођења ИРС-а;
- 6) ИРС спроводи троцлана комисија за спровођење ИРС-а, коју именује Министарство или признато удружење. Један члан комисије је лиценцирани запрежни/дресурни судија, док остала два члана комисије су представници Министарства или овлашћене узгојне организације. Комисија се именује на период од годину дана или за одређени термин полагања ИРС-а;
- 7) стручно оцјењивање и процјену рада коња током ИРС-а оцјењује запрежни/дресурни судија, док остала два члана комисије спроводу све остале радње за успјешно спровођење ИРС-а, а комисија резултате полагања ИРС-а ојершава заједничким потписом;
- 8) Министарство или признато удружење води регистар коња који су приступили ИРС-у, као и резултате који су постигли при

полагању ИРС-а (задовољно или није задовољно), а потврду о положеном ИРС-у издаје Министарство или признато удружење;

9) власник грла који је био у процедури ИРС-а, а који није задовољан резултатом полагања ИРС-а или протоколом спровођења ИРС-а, жалбу може поднијети искључиво писменим путем на адресу Министарства или признатог удружења у року од осам дана од дана одржавања полагања ИРС-а на којем је његов коњ судјеловао;

10) Министарство или признато удружење разматра жалбу и доноси коначну одлуку у писаној форми која се доставља власнику који је упутио жалбу;

11) власници грла могу затражити издавање потврде о положеном ИРС-у. Грло за које се тражи потврда о положеном ИРС-у мора да задовољи сљедеће критеријуме: на најмање једном службеном такмичењу под ингеренцијом Министарства или признатог удружења успјешно заврши такмичење (комбинована вожња или вожња прецизности), уз минимално 70% успјешно савладаних врата (капија) или успјешно заврши такмичење у дресури испод 80% укупне оцјене или на најмање једном службеном такмичењу у дресурном јахању под ингеренцијом Министарства или признатог удружења заврши такмичење изнад 53% укупне оцјене;

12) власници грла који траже издавање потврде о положеном испиту ИРС-а упућују на адресу Министарства или признатог удружења сљедећу документацију: писмену молбу за издавање потврде о положеном ИРС-у и потврду о учешћу грла на такмичењу, издату и ојверену од Министарства или овлашћене узгојне организације са припадајућим подацима о грлу, такмичењу и пласману. Преглед и верификацију примљене документације за издавање потврде о положеном испиту врши Министарство или признато удружење.

Испит радне способности (ИРС) у јахању:

- 1) врши се у мањежу величине 20 m - 40 m;
- 2) коњ треба да буде уређен и са потпуном опремом за јахање;
- 3) јахач треба да буде прикладно обучен и уређен (кацига, јахаће хлаче, јахаће чизме и корбач су обавезни);
- 4) ИРС у јахању се састоји од полагања FEI дресурног теста E1 категорије;
- 5) оцјењивање врши лиценцирани дресурни судија узимајући у обзир понашање коња, тј. његову послушност, еластичност и прихватање наредби јахача. Судија не оцјењује стил и квалитет јахања јахача, већ пажњу усмјерава на грло које полаже ИРС;

6) из протокола полагања ИРС-а искључују се грла чија непослушност није условљена јахачем, већ произилази из карактера коња (грла која покушају угристи, која се пропињу или бацају под јахачем, која не допуштају узјахавање и слично);

7) судија даје описне оцјене за сваку радњу уз коначно објективно пресуђивање свеукупног утиска сарадње коња и јахача. Коначно мишљење судије уписује се као резултат полагања ИРС-а (задовољно или није задовољно);

8) елементи које је потребно приказати садржани су у дресурном тесту.

Испит радне способности (ИРС) у запрези - једнопрег:

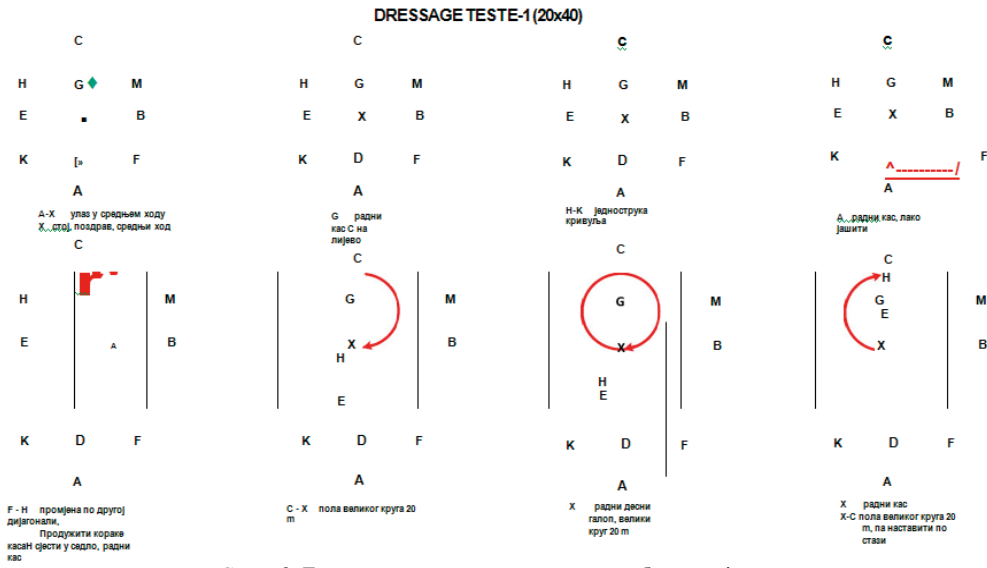
- 1) врши се у мањежу величине 20 m - 40 m;
- 2) коњ треба бити уређен и са потпуном опремом за презање једнопрега;
- 3) возач треба да буде прикладно обучен и уређен, са обавезном заштитом на глави; бич је обавезан у руци током вожње, а испадање и губитак бича се сматра грешком;
- 4) ИРС у запрези се састоји у полагању према стандардима које је прописало Министарство или признато удружење узгајивача;
- 5) испит се полаже у запрези гдје се смију налазити само возач и сувозач, док судија прати правилности извођења дресурних фигура;
- 6) ознаке могу бити одређена слова или сличне уочљиве ознаке (спортски чуњеви и слично);
- 7) оцјењивање врши лиценцирани запрежни судија, узимајући у обзир понашање коња, тј. његову послушност, еластичност и прихватање наредби возача. Судија не оцјењује стил и квалитет возача, већ пажњу усмјерава на грло које полаже ИРС;

8) из протокола полагања ИРС-а искључују се грла чија непослушност није условљена јахачем, већ произилази из карактера коња (грла која покушају угристи, која се пропињу или бацају у запрези и сл.);

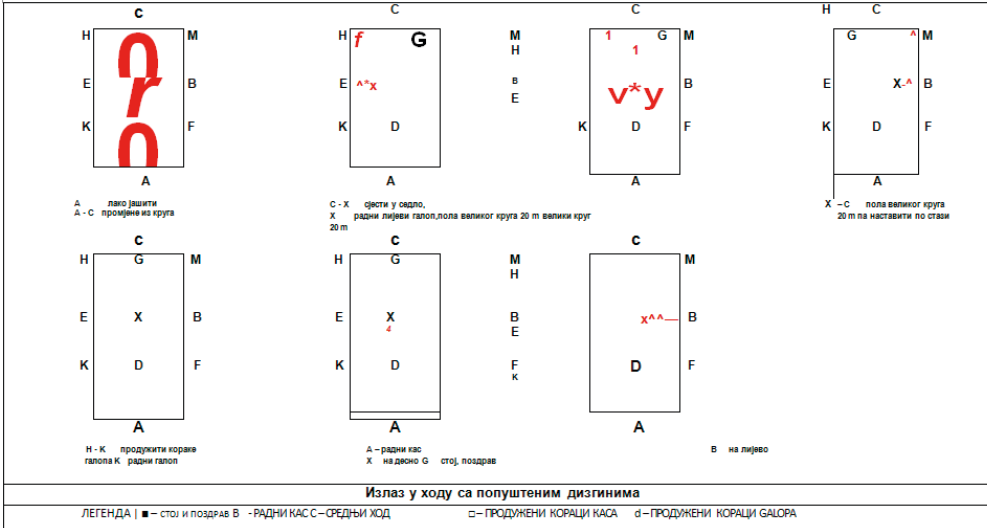
9) судија даје описне оцјене за сваку радњу уз коначно објективно пресуђивање свеукупног утиска сарадње коња и јахача. Коначно мишљење судије уписује се као резултат полагања ИРС-а (задовољно или није задовољно);

10) елементи које је потребно приказати садржани су у дресурном тесту.

Слика 1. Тест за полагање испита радне способности у јахању

Слика 2. Тест за полагање испита радне способности у јахању

Слика 3. Тест за полагање испита радне способности у запрези

